

НЕОГРАНИЧЕНИ РАТ – КИНЕСКА ПЕРЦЕПЦИЈА САВРЕМЕНОГ РАТОВАЊА

Небојша Николић*
Министарство одбране Републике Србије,
Институт за стратегијска истраживања

Крај двадесетог и почетак двадесет првог века препознатљив је по великим променама и великој динамици тих промена у различитим областима људског делања. Једна од тих је област одбране и безбедности. Још једном је на испиту веродостојности класични критички став да се војске обично припремају за прошли рад. Основна порука овог става је да поимање садашњости и предвиђање будућности јесте последица до сада преживљеног искуства и познатог корпуса знања. Ова упозоравајућа истина је наравно позната истраживачима у области одбране и безбедности и као таква је покретачка снага за стицање увида у физиономију савремених ратова и сукоба. Један од првих корака на том путу је веродостојна идентификација релевантних фактора. Опсервације и анализе физиономије савремених сукоба упућују на сагледавање битних разлика у односу на до сада познато поимање феномена рата и сукоба уопште. Управо због обиља и специфичности нових фактора и појавних облика савремених сукоба, истраживачи су склони увођењу нових термина којима би се означила та нова реалност. У раду је приказано једно кинеско виђење специфичности савременог ратовања познато као концепт неограниченог рата. Анализа концепта неограниченог рата указује на велике сличности са концептом хибридног ратовања који је нешто новијег датума. Посебна вредност концепта неограниченог рата и интересантност истог из аспекта истраживача и стручњака у нашој земљи, огледа се у специфичности временског периода његове појаве.

Кључне речи: *неограничени рат, неконвенционални рат, хибридно ратовање, специјални рат, безбедност, одлучивање*

Увод

Народна република Кина је по многим елементима један од неспорних геополитичких, економских и финансијских центара савременог света. Њен значај и утицајност је посебно дошао до изражаја у текућој деценији, када постајемо сведоци њеног интензивног економског успона. Кина постаје све отворенија, активнија

* пуковник др Небојша Николић, nebojsa.nikolic11@mod.gov.rs

и успешнија у разним доменима па и у војном погледу. Модерна Кина и поред промена и различитости унутрашњег уређења кроз историју, поштује своје цивилизацијске темеље развијане хиљадама година. Насупрот огромном потенцијалу снаге и ресурса, Кина стабилно негује своју специфичну позицију на међународној сцени у дужем временском периоду, која би се могла илустровати речима „доброћудни цин“. Кина не жели хегемонију¹ нити експанзију, не жели да примењује политику силе, али исто тако не жели такав однос према њој самој. Кина жели стабилност међународног поретка. Кина даје предност мирном разрешењу сукоба, неспоразума и различитих погледа на суверенитет и по цену дугог временског чекања (добар пример за то је мирна реинтеграција Хонг Конга након вековног чекања).

Кинески приступ проблематици националне безбедности у контексту међународних односа које је сажето исказао кинески генерал² приликом посете једном војном институту у САД пре двадесет година, није се суштински променио до данас. О томе сведоче и ставови исказани у најновијој Белој књизи³ о националној безбедности и одбрани где су на самом почетку јасно исказани ставови о основној идеји националне одбране: „Кина ће непогрешиво следити пут мирољубивог развоја, независне спољне политике мира и политику националне одбране која је у основи дефанзивна, противиће се политици хегемоније и политици силе у свим облицима, а сама никада неће тежити хегемонији или експанзији“.

Проучавање физиономије савременог ратовања и сукоба је сталан изазов за истраживаче у војној области. Деценије на прелому миленијума обилују показатељима бројних промена у карактеру савремених оружаних сукоба. Промене на бојном пољу узроковане су великим променама у свим другим области развоја човечанства. При томе, промене у различитим областима се међусобно преплићу и утичу једна на другу. Промене у међународним односима, глобализација економије и трговине, револуционарни напредак у информационо-комуникационим технологијама и друго, довели су до трансформација социјалних поредака, норми и вредности, као и до промена у начинима и средствима остварења циљева друштвених група, организација и држава. Оружани сукоби и начин вођења рата нису могли остати непромењени у контексту свеукупних промена.

У циљу именованја и означавања сукоба који немају карактер конвенционалног рата користе се различити термини. У циљу веродостојног појмовног одређења и препознатљивости, а зависно од аспекта посматрања и преференција, дају се различита имена савременим формама оружаних сукоба. Хибридно ратовање је један од тих термина. Међутим, постоје и други термини.

У фебруару 1999. године у кинеским војно-стручним круговима појавило се дело под називом „Неограничени рат“, са ауторским потписом два кинеска пуковника: Лианг Киа и Ксиангсуи Ванга. Као основне мотиви за промовисање концепта неограниченог рата наведени су оружани сукоби, терористички напади и велики финансијски и берзански ломови који су се догодили у различитим деловима света у последњој декади двадесетог века. Догађаји и активности који мање или више личе на рат инду-

¹ Jijun Li, "Traditional Military Thinking and the Defensive Strategy of China", 1997.

² Jijun Li, "Traditional Military Thinking and the Defensive Strategy of China", 1997.

³ MoD, China, "White paper 2014", званични сајт Министарства одбране НР Кине, 2014.

кују потребу за одговарајућим термином који би их ближе описао. У том циљу појављује се више термина – кандидата: полу-рат, квази-рат, под-рат, итд. Кинески аутори при томе истичу и битне нове моменте, догађаје и постигнућа у различитим областима (развој Интернета, нових мултинационалних информационих компанија као што је Мајкрософт, биотехнолошка достигнућа, велика финансијска криза у Југоисточној Азији, европска интеракција, уздизање САД као доминантне силе), као и сукоби на простору Блиског Истока, бившег Совјетског Савеза и бивше Југославије.

У делу ових кинеских аутора, посебно место и важност додељена је Првом заливском рату, што потврђује и симболика датума појаве овог рада: фебруар 1999. године. Наиме, у фебруару 1991. године завршен је Први заливски рат у коме је коалиција окупљена око САД извојевала брилијантну победу над Ирачким снагама које су у претходном периоду окупирале суседни Кувајт.

Мотив концепта неограниченог рата

Први заливски рат, или рат за ослобођење Кувајта између УН коалиције окупљене око САД са једне стране и Ирака са друге стране, вођен је од 2. августа 1990. године до 28. фебруара 1991. године. Рат је имао две главне фазе. У првом периоду реализован је скуп војно-логистичких операција оријентисаних ка заштити Саудијске Арабије и стварању услова за ослобођење Кувајта. Ова фаза позната је под именом „Пустински штит“ (од 2. августа 1990. године до 17. јануара 1991. године) и њен резултат било је распоређивање близу милион војника из неколико арапских земаља и дела западних држава на челу са САД које су дале око 70% људства. Друга фаза под називом „Пустинска олуја“ започела је 17. јануара 1991. године и трајала је до 28. фебруара 1991. године, а подразумевала је реализацију борбених операција са циљем ослобађања Кувајта од Ирачке војске.

Резултати са бојишта најбоље илуструју специфичности савремених оружаних сукоба и различитост у односу на ратовање у претходном периоду. Несумњива победа остварена је за 42 дана оружаних операција. Око 90 посто времена сукоба испуњавале су ваздухопловне операције, а свега десет посто времена је утрошено за копнене операције у завршној фази. Коалиционе снаге имале су мање од 400 жртава и око 1.000 рањених, док су процене за Ирачку страну крећу од 20.000 до 35.000 мртвих, више од 75.000 рањених војника и око 85.000 заробљених. Интересантни су подаци за војне жртве САД где је однос борбених и неборбених губитака био готово изједначен (по 50% смртних случајева у оквиру укупних губитака од око 300 војника). Изразита асиметрија резултата војних операција евидентна је и у другим ефектима (на пример: амерички губици у тенковима су били 31 наспрам 3.700 уништених ирачких тенкова), док је бројчани однос снага релативно уравнотежен (око 950.000 војника коалиције против 650.000 ирачких војника). Класична пропорција нападач – бранилац сугерише однос снага 3:1 у корист нападача, а у овом рату остварени укупни однос снага био је око 1,5:1. Дакле, нападач је био готово дупло слабији него што традиционална војна мисао сугерише, али је успео да оствари невероватно ефективан резултат. Основни разлог за то била је технолошка супериорност оружаних снага САД које су чиниле језгро коалиције.

Свеобухватне припреме за ослобођење Кувајта почеле су одмах по извршеној агресији почетком августа. Интензивне дипломатске активности почеле су само дан после извршене агресије и Савет безбедности УН донео је Резолуцију број 660 од 3. августа 1990. године којом се осуђује агресија и захтева повлачење. Неколико месеци касније, 29. новембра 1990. године Савет безбедности УН донео је Резолуцију број 678 којом се од Ирака тражи повлачење најкасније до 15. јануара 1991. године при чему се дозвољава употреба оружане силе уколико то не буде извршено. Готово паралелно са дипломатијом, већ у августу 1991. године почињу војно-логистичке припреме за транспорт, пријем и распоред трупа САД и других земаља у Саудијској Арабији. Наравно, томе је претходила политичка одлука да ће САД бранити свог савезника у региону односно Саудијску Арабију, као и успешна дипломатска активност пре свега у Организацији уједињених нација, чиме су легитимисане војне припреме и каснија војна интервенција.

У најширем смислу, у коалицији за ослобођење Кувајта било је скоро 50 држава од којих је 38 дало конкретан допринос, а 31 држава је имала одређене војне капацитете распоређене на војишту, у укупној јачини (без САД) преко 200.000 људи, више од 60 бродова, 750 авиона и 1.200 тенкова. Коалиција је била врло хетерогена, сачињена од земаља са различитих континената и са различитим режимима. У коалицији је био већи број арапских и исламских земаља, од којих су неке учествовале са значајним ресурсима. Свакако је предњачила Саудијска Арабија као потенцијално најугроженија од евентуалне ирачке претње, која је обезбедила најбројнији војнички контингент одмах иза САД. Треба истаћи да су се оружане снаге САД распоређене у С. Арабији веома сензитивно опходиле према земљи – домаћину и обичајима и поретку који тамо и данас владају (однос са локалним становништвом, одевање, обраћање, норме понашања, итд.). Значајни ниво ангажовања пружили су и Египат (4. по бројности контингента), Сирија и Мароко (6. и 7. по бројности), Оман, Пакистан, УАЕ, Катар, Бангладеш и наравно Кувајт са избегличком владом. Поред традиционалних савезника САД, у коалицији су биле и неке источноевропске земље у којима је промењен режим у блиској прошлости (након пада берлинског зида 1989), као што су: Пољска (поморски болнички ресурси), Чехословачка (више десетина тешких тегљача за превоз тенкова, и јединица за радиолошко-хемијску деконтаминацију) и Мађарска. Формирањем широке коалиције земаља из целог света као и сарадњом са ОУН, може се рећи да је убедљиво добијен дипломатски рат.

Савремена војно-технолошка решења и њихова напредна примена, као и успешне дипломатске и медијске активности, уз остварене импресивне ефекте на бојном пољу, допринеле су да Први заливски рат буде перципиран као прекретница у модерном ратовању и поимању сукоба у условима који владају у савременом свету. Ратови и сукоби деведесетих година двадесетог века који су следили након Првог заливског рата употпунили су слику о специфичностима и разноликости арсенала савременог ратовања на прелому два миленијума. Непосредно након појаве овог дела (фебруар 1999), уследила је НАТО агресија против СРЈ (СРЈ – Савезна Република Југославија, март 1999) где су потврђени многи ставови кинеских аутора. Расту популарности концепта Неограниченог рата, нарочито у Кини, свакако је допринело и НАТО бомбардовање кинеске амбасаде у Београду 7. маја 1999. године током рата НА-

ТО-а против СРЈ. Како велике силе врло пажљиво прате једна другу по аспектима разних дешавања, тако је и концепт Неограниченог рата постао познат⁴ у САД уз релативно брзо појављивање превода овог дела на енглески језик и његово укључивање као препоручене литературе у престижним војним школама САД.

Неограничени рат(ови) – класификација

У овом делу⁵ кинески аутори је наводе чак 24 могућа облика Неограниченог ратовања. Овај бројни скуп је додатно разврстан у три подкатеорије са аспекта карактера, нивоа и обима ангажовања или неангажовања војних снага и ресурса у њиховој реализацији. У следећој табели (Табела 1) дата је ова класификација према доступном извору.

Табела 1 – Појавни облици Неограниченог ратовања

	ВОЈНИ	ТРАНС ВОЈНИ	НЕ ВОЈНИ
1	Нуклеарни	Дипломатски	Финансијски
2	Конвенционални	Мрежни	Трговачки
3	Биохемијски	Обавештајни	Ресурсни
4	Еколошки	Психолошки	Рат преко Економске помоћи
5	Свемирски	Тактички	Рат прописима
6	Електронски	Шверцерски – Кријумчарски	Санкције
7	Герилски	Рат дрога	Медијски рат
8	Терористички	Виртуелни (заstraшивачки)	Идеолошки рат

Избор врста које ће се применити је зависан од конкретног случаја и процене кључних доносилаца одлука. За илустрацију, аутори наводе неколико реалних примера из последњих деценија. Као један од конкретних примера комбиновања више врста ратовања према изложеној класификацији, наведен је и случај НАТО агресије на СРЈ, у коме је по виђењу аутора примењено следеће⁶:

- Виртуелни (заstraшивачки) рат са коришћењем силе.
- Дипломатски рат (стварање алијансе против СРЈ и изолација СРЈ).
- Рат прописима.

Међутим, у овом добро познатом случају који је нарочито близак истраживачима са простора ондашње СРЈ, била је евидентна примена и читавог низа других врста ратовања из класификације коју су дали поменути кинески аутори, према следећем:

- Медијски рат (фабриковање вести, блокада информација, пристрасно извештавање, спиновање и друго, све до физичког уништења медијских кућа у СРЈ).
- Идеолошки рат (демонизација СРЈ и српског народа; демонизација друштвеног уређења, државног руководства и оружаних снага; извртање историјских чињеница, итд).

⁴ Pomfret John, China Ponders New Rules of "Unrestricted War", The Washington Post, August 8, 1999.

⁵ Liang Qiao, Xiangsui, Unrestricted Warfare, PLA Literature and Arts Publishing House, February 1999.

⁶ Liang Qiao, Xiangsui Wang, Unrestricted Warfare, 1999, end of Chapter 5.

– Рат санкцијама (увођење низа санкција различитих врста и нивоа: економске, дипломатске, трговачке, саобраћајне, културне, спортске, итд).

– Психолошки рат (најразличитије мере и активности различитих нивоа и врста тежишно усмерене на ширење корупције и на томе засновано губљење кредибилитета и умањене спремности за одбрану).

– Герилски рат (организовање, развој, обука, опремање, убацивање на територију, логистичка, обавештајна и борбена подршка герилских терористичких група на територији СРЈ).

– Терористички рат (терор против становништва у распону од застрашивања, крађа и уништавања имовине до премлаћивања, отмица, вађења органа и убијања људи тежишно српске националности, као и извођење субверзивних и терористичких активности против полиције, војске и других државних органа).

– Конвенционални рат (отворена употреба оружане силе, углавном дејствима ваздухопловних снага, тежишно бомбардовање са већих висина и ван домета браниоца).

– Прикривени еколошки и био-хемијски рат (изазивање еколошких катастрофа путем уништавања хемијских, нафтних и других постројења на територији нападнуте земље; коришћење радиоактивне муниције).

– Обавештајни рат. Током читавог кризног периода распадања бивше државе СФРЈ било је очигледно присуство и интензиван утицај више страних обавештајних служби. Неке од њих оствариле су изузетно прецизан увид у стање на терену и дале веома тачну прогнозу⁷ развоја догађаја у непосредној будућности од две године. Да то није био случајно погађање будућности већ плод квалитетног и дугорочног обавештајног рада, потврђује један други извештај⁸ који је чак двадесет година старији, али даје веома тачну и непристрасну слику о ситуацији у ондашњој држави и њеним суштинским и структурним проблемима.

Обавештајни рат је на неки начин специфичнији од других врста и на неки начин има централну позицију јер његови носиоци могу бити у ситуацији да осмишљавају, опредељују и координирају и остале врсте ратовања из наведене класификације Ова врста рата обухвата широки спектар активности и мера које планирају и изводе обавештајне службе против земље – објекта напада. Може се рећи да Обавештајни рат није нови феномен јер већ дуго постоји као и традиционалне обавештајне службе. Међутим, готово револуционарне промене у различитим областима током деценија на прелому миленијума, а пре свега у области информационо-комуникационих технологија, као и нови снажни социолошки трендови који су омогућени свеprisутношћу мобилних комуникација и све-доступношћу информационих садржаја, често и у реалном времену, дали су снажан замах и нове могућности за различите активности Обавештајног рата. Наиме, обавештајним радом чак и само у домену јавно доступних информација и путем друштвених мрежа, може се оформити веома добра слика релевантних структурних елемената од значаја за безбедност и одбрану земље. У литератури⁹ се могу наћи документовани примери демонстрационих вежби о томе како се могу искористити јавно доступни подаци у

⁷ CIA, "Yugoslavia transformed", CIA intelligence report NIE 15-90, 1990.

⁸ CIA, "Yugoslavia: The Outworn Structure", CIA intelligence report RSS No. 0048/70, 1970.

⁹ Van Haaster Jelle, Roorda Mark, "The impact of Hybrid Warfare on Traditional Operational Rationale", 2016.

циљу готово потпуне идентификације људства, опреме и локације појединих војних јединица и ресурса значајних за безбедност.

Посебно интересантна је формулација Финансијског рата као једног од појавних облика Неограниченог рата и неколико конкретних осврта на неке од познатих финансијских кућа и предузетника¹⁰ на светским финансијским берзама (које виде као највероватније узрочнике финансијских ломова¹¹ на берзама у Азији деведесетих година). Значај и потенцијал Финансијског ратовања („финансијски рат постаје хипер стратегијско оружје“) ови аутори пореде са снагом застрашивања нуклеарним оружјем, при чему истичу разлику по којој се финансијске спекулације заиста и примењују и узрокују велике штетне ефекте код државе или групе држава које су објекат напада, за разлику од нуклеарног оружја где се обично остане на нивоу претњи. Банкарски и берзански ломови, варијације светских валута и успон и пропаст концепта финансијских „деривата“ и других „креативних“ досетки виспレンих и неетичких банкара и непоштених шпекуланата,¹² као и последични догађаји који су уследили у свету последњих десетак година након почетка велике економске кризе у 21. веку, као и драстичне осцилације цена кључних сировина и енергената на светском тржишту, потврдили су исправност промовисања значаја Финансијског рата и упозорења на његове разорне могућности. Поред снажног утицаја на економију земље, финансијске кризе имају и директни утицај на безбедносни контекст,¹³ као на пример смањење буџета за одбрану. Међутим, финансијско ратовање може се схватити и као изазов на који се одговара унапређењем сопствених могућности, као што је учинила Кина где су покренуте финансијске реформе¹⁴ непосредно по избијању азијске економске кризе 1997. године.

Трговачки рат. Један од кључних аспеката процеса глобализације јесте трговинска размена. Производња, размена и транспорт материјалних добара и услуга у има тренд глобализације. Велике компаније имају интернационални карактер, на једном континенту се развија производ, на другом се производи од материјала увезеног са трећег континента, уз енергенте потекле са четвртог континента, да би се финални производ продао на петом континенту. У тако глобализованим условима савременог живота, сваки поремећај у ланцу производње, транспорта и дистрибуције има потенцијал и за стварање жељених ефеката на пољу безбедности и одбране. У делу кинеских аутора, могућности трговинског рата илустроване су неким од трговачких мера које предузимају САД и тиме, поред утицаја на сопствено тржиште, делују и на економије других земаља. По њима,¹⁵ то су следеће мере: примена домаћег законодавства на међународној сцени; арбитарно подизање и спуштање тарифних баријера; селективно увођење казних мера; забрана извоза критичних технологија и материјала; примена механизма најповлашћеније нације; итд.

Поред мноштва појавних облика Неограниченог ратовања, истакнуте су и могућности и потреба њихове комбиноване примене.

¹⁰ Liang Qiao, Xiangsui Wang, *Unrestricted Warfare*, 1999, Chapter 2.

¹¹ Moe Espen, "An Interpretation of the Asian Financial Crisis", 2004.

¹² Cheeseman Graeme, "Asian-Pacific security discourse in the wake of the Asian economic crisis", 1999.

¹³ Ibid.

¹⁴ Wang Hongying, "The Asian financial crisis and financial reforms in China", 1999.

¹⁵ Liang Qiao, Xiangsui Wang, *Unrestricted Warfare*, 1999, Chapter 2

Принципи неограниченог ратовања

Кинески аутори су предложили следеће опште принципе које треба следити у планирању и реализацији било које форме Неограниченог ратовања:

– Свеобухватност. Принцип свеобухватности је основи концепта и идеје Неограниченог рата, који се односи на свеобухватно праћење и сагледавање ситуације, анализу свих опција и избор метода и средстава у остваривању циљева без ограничења.

– Усклађеност (синхронизација). Принцип синхронизације говори да се различите активности из различитих домена проводе усклађено једне са другим и у односу на временски фактор.

– Ограничени циљеви. Принцип ограничених циљева сугерише да исти морају бити објективно изабрани или формулисани тако да су реално оствариви са расположивим средствима и у расположивом времену и условима. Другим речима, принцип сугерише ограничавање превеликих амбиција у једном кораку и препоручује да расположива средства и начини реализације надмашују постављене циљеве.

– Неограничене мере. Принцип неограничених мера значи да се могу изабрати било које мере и поступци да би се постављени циљеви реализовали.

– Асиметрија. Принцип асиметрије у овом контексту, сугерише супротстављање противнику на такав начин да се траже и искоришћавају његове слабости при чему се избегава надметање са противником у оним аспектима у којима је он изразито супериоран.

– Минимална потрошња (цена, утрошак, улагање). Принцип минималне потрошње говори о томе да се за реализацију постављених циљева ангажују адекватне снаге и средства и ништа више од тога, односно, ово се може схватити као принцип економије снага или тежња ка што већој ефикасности.

– Више димензиона координација. Принцип више димензионалне координације указује на потребу за координацијом и сарадњом између различитих субјеката и на различитим нивоима, а све у сврху постизања постављених циљева. Иако није нов, аутори истичу његову важност и растућу актуелност у савременом ратовању које постаје присутно у различитим доменима. Такође, они истичу да се више димензиона координација може разматрати и спроводити тек када су јасно формулисани и постављени циљеви које треба постићи.

– Прилагођавање и контрола. Овај принцип упућује на потребу непрекидног праћења ситуације и предузимање корективних мера сагласно насталим променама. Полази се од претпоставке да је ратовање динамичког карактера са обиљем стохастичких садржаја, те је праћење ситуације и прилагођавање променама нужност.

Хибридни рат и неограничени рат

Ако би смо желели да пронађемо везу између концепата Неограниченог и Хибридног¹⁶ ратовања, једна од могућих најсажетијих релација између ова два концепта огледа се у следећем ставу кинеских аутора¹⁷:

¹⁶ Mattis James, Hoffman Frank, "Future Warfare: The rise of Hybrid Wars", Proceedings US Naval Institute, 2005.

¹⁷ Liang Qiao, Xiangsui Wang, Unrestricted Warfare, 1999, beginning of Chapter 7.

– “He who wants to win today's wars, or those of tomorrow, to have victory firmly in his grasp, must “combine” all resources of war which he has at his disposal and use them as means to prosecute the war.”

У слободном преводу: „Онај ко жели победу у данашњим ратовима и ратовима сутрашњице, мора да комбинује све ресурсе који су му на располагању и да их искористи у рату“. Киао и Ванг су посветили читаво поглавље у свом делу (поглавље седам: „Десет хиљада метода комбинованих као једна: Комбинације које надмашују границе“) феномену „комбиновања“ расположивих снага, средстава и метода у ратним напорима. При томе се сугерише да принцип комбиновања није нов и да се користио кроз дугу историју ратовања.

У прилог принципу комбиновања, Киао и Ванг користе и термин „коктел“¹⁸ под којим подразумевају разноврсност и примену не војних средстава и метода поред саме војне силе. Ширу елаборацију „коктел“ концепта дају у петом поглављу под именом „Нова методологија ратних игара“, где наводе и примере из далеке историје у којима су даровите војсковође (Александар Велики, кинески краљ Ву из времена династије Шанг, период око 1.120 година пре нове ере) побеђивале и са битно мањим снагама бројчано јаче противнике управо креирањем и применом инвентивних концепата комбиновања расположивих снага и ефикасног искоришћења њихових могућности. На пример, комбиновањем само два елемента: флексибилности и брзине коњице са стабилношћу пешадијских линија, уз пажљиво праћење развоја ситуације на бојишту и избор правих момената за поједине акције, при чему су исте (акције) сврсисходно осмишљене и синхронизоване, као и уз стварање компаративних предности на основу искоришћења карактеристика земљишта, временских услова и других фактора, бројчано слабије снаге биле су у могућности да извојевају победу и над много јачим противником. У време Наполеона, уводи се и трећа главна променљива величина у једначину за постизање победе на бојном пољу. Како истичу Киао и Ванг, „нико као Наполеон није тако потпуно разумео значај и могућности комбиновања артиљеријске ватре и покретљивости коњице“¹⁹ за ефективно и ефикасно остваривање победничких циљева на бојном пољу, што је резултирало у практичној непобедивости Наполеонове војске у готово две деценије. Таквих случајева било је још доста у историји што и кинески аутори потврђују кроз неколико примера.

Интересанто је да су у тексту ове књиге²⁰ нашли заједничко место у истој реченици, термини попут: „Светски трговински центар“, „експлозија“ и “бин Ладен,“, односно, то је следећа реченица:

„Whether it be the intrusions of hackers, a major explosion at the World Trade Center, or a bombing attack by bin Laden, all of these greatly exceed the frequency band widths understood by the American military. ... This is because they have never taken into consideration and have even refused to consider means that are contrary to tradition and to select measures of operation other than military means“.

¹⁸ Liang Qiao, Xiangsui Wang, *Unrestricted Warfare*, 1999, end of Chapter 2.

¹⁹ Liang Qiao, Xiangsui Wang, *Unrestricted Warfare*, 1999, middle of Chapter 5.

²⁰ Liang Qiao, Xiangsui Wang, *Unrestricted Warfare*, 1999, Chapter 5.

Претходни навод као и читаво дело, постали су веома актуелни и чак предмет спекулација о завери након што се сличан догађај заиста и догодио око две и по године касније него што се ова књига појавила. Међутим, књига обилује и другим готово „пророчким“ елементима, као што је велика економска криза, финансијска мешетарења, сломови берзи, валутни крахови, итд. Такође, сви такви ставови су производ логичке анализе и промишљања изван устаљених образаца. Концепт Хибридног ратовања, који је стекао популарност знатно касније и коначно другачије је именован, ипак иде у прилог више стручној (а не „пророчкој“) заснованости ставова о Неограниченом ратовању изнетих у књизи кинеских аутора.

Закључак

Објективно опажање реалности и системска анализа физиономије савремених сукоба упућују на сагледавање битних разлика у односу на до сада познато поимање феномена рата и сукоба уопште. Кинески војни експерти и аутори концепта Неограниченог рата, пуковници Киао и Ванг, управо су тим путем уочили промене које су са собом донели мањи и већи оружани сукоби у последњој деценији двадесетог века широм света. Уз одлично познавање историје ратовања и објективну и аналитичку перцепцију реалности, као и праћење савремене војне мисли која је већ у то време лансирала синтагму револуције у војним пословима, уочили су одређене законитости и принципе савремених оружаних сукоба и промовисали један свеобухватни концепт назвавши га Неограничени рат. Неке од њихових авангардних идеја о великом потенцијалу деструкције у савременим сукобима, потврђене су врло брзо у наредном периоду и годинама које су уследиле, што је допринело озбиљнијем и ширем проучавању њихових идеја и опсервација о Неограниченом ратовању.

Једно од главних полазишта у развоју концепта Неограниченог рата био је Први заливски рат, који је донео мноштво промена у односу на раније периоде, у многим аспектима. Нови оружни системи високе прецизности и напредних карактеристика, били су примењени на инвентиван начин који је омогућио ефикасно искоришћење расположивих могућности уз ефективне резултате на бојном пољу. Остварени однос снага и однос губитака страна у сукобу потврдио је да се нешто ново дефинитивно дешава у физиономији савремених сукоба. Успешност и иновативност нису биле ограничене само на поље војне технологије, напротив. Успешна дипломатска активност у кратком времену створила је широку коалицију од више десетина земаља директно и индиректно ангажованих. Све активности биле су потпуно медијски подржана што је омогућило придобијање сопственог и међународног јавног мњења. Дипломатски, медијски, финансијски, трговачки, регулаторни, терористички и други аспекти савремених сукоба, или облици Неограниченог ратовања, дошли су до пуног изражаја у низу сукоба који су уследили након Првог заливског рата, као и након појаве концепта Неограниченог ратовања.

Анализа концепта неограниченог рата указује на велике сличности са концептом хибридног ратовања који је нешто новијег датума. Посебна вредност концепта неограниченог рата и интересантност истог из аспекта истраживача и стручњака у

нашој земљи, огледа се у специфичности временског периода његове појаве непосредно пред интервенцију НАТО-а против СРЈ. За будућа истраживања са аспекта војних потреба посебно је значајна конкретизација места и улоге војних снага, као и сагледавање нових специфичних претњи и ризика за исте, као и за систем одбране и безбедности у целини.

Литература

[1] Cheeseman Graeme, "Asian-Pacific security discourse in the wake of the Asian economic crisis", *The Pacific Review*, 12(3), 333-356, 1999.

[2] CIA, "Yugoslavia: The Outworn Structure", CIA intelligence report RSS No. 0048/70, 20 November 1970. (доступно на: <https://www.cia.gov/library/readingroom/document/intelligence-report-yugoslavia-outworn-structure-20-november-1970>).

[3] CIA, "Yugoslavia transformed", CIA intelligence report NIE 15-90, 18 October 1990. (доступно на: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1990-10-01.pdf>).

[4] DoD USA, „Conduct of the Persian Gulf War“, Final report to Congress, 1992.

[5] Jagello 2000, "Hybrid Warfare: A New Phenomenon in Europe's Security Environment", Research paper by Jagello 2000 for NATO Information Centre in Prague in cooperation with Faculty of Social Studies, Masaryk University, Brno, and European Commission Representation in the Czech Republic, Praha-Ostrava 2015.

[6] Jijun Li, "Traditional Military Thinking and the Defensive Strategy of China", an address at the US War College, August 29, 1997.

[7] Liang Qiao, Xiangsui Wang, *Unrestricted Warfare*, PLA Literature and Arts Publishing House, February 1999, Beijing (превод на енглески, доступно на: <http://www.c4i.org/unrestricted.pdf>, приступ дана 18.априла 2017.)

[8] Mattis, James, Hoffman Frank, "Future Warfare: The rise of Hybrid Wars", *Proceedings Magazine*, US Naval Institute, 132/11/1233, November 2005.

[9] Ministry of Defence, "Global Strategic Trends – Out to 2045", Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC), Joint Forces Command, Shrivenham, Wiltshire, United Kingdom, 2015.

[10] MoD, China, "White paper 2014", званични сајт Министарства одбране Народне Републике Кине: http://eng.mod.gov.cn/publications/2016-07/13/content_4768294.htm приступ дана 27.априла 2017.

[11] Moe Espen, "An Interpretation of the Asian Financial Crisis: Innovation Systems and Economic Performance in a Period of Transition", *Asian Affairs An American Review*, 30(4), 227-248, 2004.

[12] Pomfret John, *China Ponders New Rules of "Unrestricted War"*, *The Washington Post*, August 8, 1999.

[13] Van Haaster Jelle, Roorda Mark, "The impact of Hybrid Warfare on Traditional Operational Rationale", *Militaire Spectator*, 185(4), 175-185, 2016.

[14] Wang Hongying, "The Asian financial crisis and financial reforms in China", *The Pacific Review*, 12(4) 537-556, 1999.

[15] Wither, James, "Making Sense of Hybrid Warfare", *Connections: The Quarterly Journal*, 15(2), 73-87, 2016.